

פרוטוקול מס' 168
מישיבת ועדת החינוך והתרבות
ביום ב' י"ד בכסלו תשל"ג - 20.11.1972, שעה 11.00

נ כ ח ר :

חברי הוועדה:
א. רימלט - יו"ר
נ. אליעד
ח. גרוסמן
ז. הרמן
א. כץ
ד. לוי
מ.צ. נריה
א. רוזיאל-נאור
ס. בן-פורח

מוזמנים:

ד"ר וורמן - הוועדה הציבורית
ד"ר סבט - משרד החינוך והתרבות
גב' סטנר -
ד"ר מכמן -
מר גולן -
ב. נסים -
ק. ארן - ספריית הכנסת
ז. מליון - מרכז השלטון המקומי

מזכירת הוועדה: ד. פלר

ר ש מ ה : א. אולר

חוק הספריות הציבוריות (המשד)

סדר-היום:

היו"ר א. רימלט:

אני פותח את הישיבה.

אני מקבל בברכה את ח'כ דוד לוי שנכנס

לוועדה במקומו של ח'כ ידיד.

מרכז השלטון המקומי ביקשו להעיר

מספר הערות לחוק שלפנינו.

ז. מלינו:

אם רוצים להפעיל את החוק - חשוב
שחברי הוועדה ידעו מה הן הבעיות
מנקודת הראות של מרכז השלטון המקומי.

בדרך כלל איננו סבורים שדרוש חוק,
אלא משהו אחר (קרי: תקציב). עובדה שקיימות בארץ ספריות רבות; לא
קיימת רשות מקומית אחת שאין בה ספרייה ציבורית, בין אם זו ספרייה של
הרשות עצמה או של גורמים ציבוריים הנתמכים על ידה.

השיטה המוצעת בסעיף 5 של החוק (לפי
הנוסח החדש) נראה לנו שאיננה טובה. חייבים לקבוע מראש בבירור
מה תהיה ההשתתפות של האוצר ומה תהיה השתתפותן של הרשויות המקומיות.
בכל מקום שיש לנו חוק שאיננו קובע חלוקה זו במפורש - יש לנו צרות
רבות בהפעלה. חוק שירותי הכבאות הוא החוק היחיד ששם נקבע במפורש
חלקו של האוצר במימון, ושם באמת אין ויכוחים. אם נצטרך בכל שנה -
כפי שכתוב בסעיף 5 המוצע - לקבוע את התקציבים ואת חלקו של האוצר,
להתייעץ עם האוצר ולשמוע גם את דעתה של הרשות המקומית - זהו כשלון
מובטח מראש לחוק, כי פירוש הדבר לחצים ועדיפויות. אנחנו מציעים
אפוא שייקבע בחוק כבר עכשיו שהשתתפותו של האוצר תהיה ב-50% מכלל
הוצאות הספריות בארץ, לפי התקנים והשירותים שנקבעים בסעיף 6.
החלוקה הפנימית בין הרשויות השונות תיעשה בנפרד, כפי שנעשה בחוק
שירותי הכבאות; יש מקומות שהאוצר משתתף בהם ב-30% ויש מקומות בהם
הוא משתתף ב-70%. אבל מכלל ההוצאות, מהסך-הכל הארצי, לוקח האוצר
על עצמו 50%. כי לא ייתכן ששר האוצר יקבע את רמתן של הספריות,
כמוצע בסעיף 6 (דבר שאין לנו התנגדות אליו), ואילו האחריות לביצוע
תהיינה הרשויות המקומיות, ומה גם שרמת הכנסתן של הרשויות המקומיות
כיום איננה קבועה והמדינה היא הקובעת את רמת הכנסותיה של הרשות
המקומית. אבל אם כך - צריך החוק לחייב בבירור את המדינה בחלקה
היא בהוצאות הספריות, ובמפורש.

אנו מסכימים לסעיף 2 בחוק המוצע,
אבל נתנאי שמסעיף 5 ישונה כפי שהסברתי לעיל. אז יהיה השר רשאי
לקבוע שרשות פלונית חייבת כמה שהיא חייבת, כשכולם יודעים שהדבר
מחייב גם את השר עצמו. אם לא יתקבל החיקון בסעיף 5 כבקשתנו -
אנו מבקשים לשנות את סעיף 2 ולכתוב "בהסכמת הרשות המקומית"
במקום "לאחר שמייעת דעתה של הרשות המקומית". אחרת לא יהיה הדבר
ניתן לביצוע. לא ייתכן שהממשלה תסיל על רשות מקומית ביצוע נושא
הכרוך בכספים רבים מבלי לתת לה תשובה מצין יבוא הכסף.

בסעיף 10 המוצע כתוב שהשר רשאי
להחיל חוק זה בהדרגה ולאחר התייעצות בשר האוצר ושר הפנים. כאן
אין הרשויות המקומיות סופיעות כלל כרוגם; לא שואלים אותן כלל אם
לדעתן הגיעה השעה לבצע, ובאילו תנאים, את החוק, אלא מורים לה על
ביצוע. ואילו אנחנו מבקשים לתקן כאן ולהכניס גם את הרשות המקומית
כגורם. ושוב, אם יוחלט שלא לתקן את סעיף 5 כבקשתנו - אנחנו
מבקשים לכתוב בסעיף זה "בהסכמת הרשות המקומית" במקום "בהתייעצות".

להצעת החוק מצורפת הצעת תיקונים
שהוגשה ע"י המשרד. מסעיף 2 של הצעת התיקונים מתברר שקיימים שני
סוגי ספריות: האחד של ספריות שהיו קיימות לפני החוק, וסוג אחר של
ספריות שיקומו בעקבות החוק הזה. לכך אנו מתנגדים. אנו מבקשים
שתהיה חובה להכיר בכל הספריות של הרשויות המקומיות כספריות
ציבוריות שיהנו מאותן חובות ומאותן זכויות. אנו מציעים אפוא
לכתוב במקום "השר רשאי להכיר" - "השר יכיר" בספריות של הרשויות
המקומיות (אינני מדבר על ההמשך של הסעיף, המדבר על הספריות של
הגורמים הציבוריים האחרים). כמוכן, נתנאי שהספריות הללו עונות
לקריטריונים הדרושים. איננו מתכוונים להכיר בכל ספריונות.

גב' סטנר:
אם לחפש תקדימים להצעתו של מר מליון בסעיף 2 - יש תקדימים לכאן ולכאן. יש פקודת החינוך ובה סעיף בדבר בתי-ספר ציבוריים שהשר יכיר בהם אם הם עונים לקריטריונים, ואילו בחוק לימוד חובה כתוב אחרת. יש אפוא תקדימים לכאן ולכאן.

א. כץ:
בסעיף 5 מציע מר מליון להעתיק את האסור בחוק שירותי הכבאות, ולומר ש-50% מכלל ההוצאות יחולו על משרד האוצר, בהתאם לדירוג מוסכם בין מרכז השלטון המקומי והשר. האם אתה מציע שהדברים הללו ייאמרו בפירוש כאן?

ז. מליון:
בחוק שירותי הכבאות ניתנת לשר הסמכות לדרג; אין הוא חייב לעשות זאת בהתייעצות אתנו, אבל הוא מתייעץ בנו ביזמתו. אינני עומד על כך שזה ייאמר במפורש בחוק.

א. כץ:
כלומר, זה לא נוסח בחוק, אלא זהו הסדר שבמציאות, ענין הדירוג?

ז. מליון:
כתוב בחוק: לא פחות מ-30% ההשתתפות בכל רשות, ולא יותר מ-70%.

ז. הרמן:
בסעיף 5 מדובר על קביעה מראש, בעוד שהמצב של הספריות הוא דינאמי ומשתנה וקשה לקבוע מספרות אחת ולתמיד.

גב' סטנר:
בוודאי שהתנאים משתנים; הרי גם התקציב וגם יכולת המדינה משתנים מפעם לפעם. הכוונה היא להתייעצות בכל שנה ושנה.

היו"ר א. רימלט:
אני מודה למר מליון.

בישיבה הקודמת גמרנו את סעיף 8, ועכשיו נעבור לסעיף 9.

סעיף 9

היו"ר א. רימלט:
מה פירוש "דרכי שיתוף של גופים ומוסדות בקיום ספריות ציבוריות"?

מר גולן:
הסעיף הזה מתייחס לסעיף 4, בו נאמר שאפשר להקים ספריה בשיתוף עם גוף אחר. כעת יהיה צורך בתקנות כדי לקבוע את הפרטים, כגון: אם תהיה הנהלה משותפת, מה תהיה ההשתתפות הכספית של אותו גוף, מה יהיה מעמדו של אותו גוף, אם זה יהיה סניף של רשת ספריות או אגף בתוך הספריה, וכו'.

בחדרה למשל עומדים להקים ספריה עירונית, והם רוצים להקים שם אגף מיוחד לאוסף של ראשוני ההתיישבות. נמצא נדבן שחרם כסף למטרה זו, ובמקרה זה נצטרך להסדיר את מקומו של האגף בתוך הספריה הציבורית. דבר כזה נהוג בכל העולם, ולזה הכוונה.

ועדת החינוך והתרבות
20.11.72

צ.ט. נריה:
בנוסח הישן נאמר: הוראות בדבר רכישת ספרים מקוריים עבריים. בנוסח המחוקן כתוב: הוראות בדבר רכישות בתחום הספרות העברית. מה נשתנה?

היו"ר א. רימלט:
נשתנה שהוועדה הציעה והצביעה על השינוי. ח"כ נריה עצמו הסכים להצעה.

מר סבט:
ההבדל הוא שכאן מדובר בספרות, ואילו בנוסח הקודם מדובר על "ספרים מקוריים". בנוסח הישן נכללים גם ספרי משפט או סוציולוגיה וכו', ואילו הוועדה ביקשה לשים דגש בספרות דווקא.

צ.ט. נריה:
יש ספרות שלמות שאין בהן ספרות עברית מקורית. אין לי שום דבר נגד הספרות העברית, אבל כתוספת לספרות עברית מקורית, ולא במקומה.

נוסף לכך, בישיבה קודמת הוספתי שצריך לומר בחוק במפורש שתימנע הכנסת ספרות המחבלת במדינה או באישיה, ספרות פורנוגרפית וכו'. ואני חוזר אפוא ומציע להוסיף לפחות "רכישת ספרי יסוד בתחום הספרות העברית".

נ. אליעד:
האינך סומך על האינטליגנציה של העוסקים בכך?

היו"ר א. רימלט:
השאלה היא מה זו ספרות, האם ספרות זו רק בלטרסטיקה, או שזוהי ליטרטורה? אני חושב שב"ספרות העברית" אין הכוונה רק לסיפורים ושירה, אלא לכל תחום היצירה העברית שנכתבה בספרים.

צ.ט. נריה:
אבל המלים "ספרי יסוד" צריכים להיכתב במפורש.

היו"ר א. רימלט:
תצטרך אז להגדיר מה זה "ספרי יסוד" לעומת זה, אני חושב ש"ספרות עברית" זהו מושג הכולל הכל, ולא רק בלטרסטיקה.

צ.ט. נריה:
זוהי בעיה השנויה במחלוקת. עובדה שדב סדן הקדיש מאמרים רבים להוכיח שספרות עברית לא מתחילה ברמח"ל, משמע שיש גם דעה אחרת.

היו"ר א. רימלט:
עכ"פ, "ספרי יסוד" זהו מושג רחב מאוד; בכל תחום של הספרות יש ספרי-יסוד אחרים.

נ. אליעד:
"הספר העברי" היה תמיד מושג-יסוד; הכוונה היתה לתרבות העברית. אולי מוטב אפוא לכתוב, למען יחר הבהרה: מתחום הספרות והיצירה העברית. מה גם שלא נראה לי שיש חשש שהממונים על הדבר לא יבינו למה הכוונה.

צ.ט. נריה:
למעשה, לאחר שאני קורא באותו סעיף שהשר רשאי להתקין תקנות - אני סבור באמת שהשר יתקין את כל זה בתקנות, ואני מסיר אפוא את החנגדותי.

ג. אליער:
לי נראה שאין כאן שיתוף מספיק של השלטון המקומי, לא רק בסעיף 5 אלא גם בסעיפים אחרים שאותם לא הזכיר מר מליון. הספרייה הציבורית היא שירות מקומי חשוב שעלינו לחזקו, ואני מציע להעניק לרשויות המקומיות מקום מנוכר גם בפסקאות השונות של סעיף 9.

הי"ר א. רימלט:
לא במקרה לא העיר מר מליון על סעיף 9, משום שכאן מדובר על סדרי הפיקוח, שהם כל-ארציים. אינני מניח שהשר יקבע סדרים נפרדים לכל רשות מקומית. הוא יקבע את הכללים, את השיטה.

ג. אליער:
אנו ערים לתופעה שהשלטון המקומי הולך ומצטמק מבחינת סמכויות. גם אם מדובר על הסדר כל-ארצי - הרי גם לשלטון המקומי יש מסגרת כל-ארצית, ולמה לא נחייב את השר להוועץ במרכז השלטון המקומי לגבי ההסדרים הארציים? עי"כ יוכל השלטון המקומי לתרום מנסיונו הרב בשטח הספריות גם בעתיד.

הי"ר א. רימלט:
בסעיף 8 נאמר שהשר יקים מועצה לספריות ציבוריות וימנה את חבריה מבין אנשי חינוך, נציגי משרד הפנים ומשרד החינוך, ובין היתר גם נציגי הרשויות המקומיות. מי ימנע מנציגי השלטון המקומי להעניק בדרך זו מעצותיהם הטובות לשר במסגרת המועצה הזאת? מה גם שנאמר במפורש שהשר יתייעץ במועצה בכל הנוגע לביצוע החוק - וגם סעיף 9 כלול ב"ביצוע החוק".

לאחר שסיימנו בסעיף 9 אני מציע שלא נדון היום בסעיף 10 אלא נחזור לסיכום הסעיפים הקודמים.

מר גולן:
אני רוצה רק להזכיר שבסעיף 10 הציע הי"ר בישיבה קודמת לכתוב "שבע שנים" במקום "חמש שנים", ולמשרד החינוך לא הייתה התנגדות.

סעיף 1

הי"ר א. רימלט:
אני מבין שלהגדרה של "השר" אין התנגדות.

מר וורמן:
בהגדרת "ספרים" החלטנו באחת הישיבות הקודמות להוסיף "ספרים", כתבי עת ועתונים.

מר סבט:
נכון, אבל ההחלטה בוועדה נתקבלה לאחר שכבר הודפס הנוסח החדש ולכן אין הדבר מופיע כאן, אבל הוא בפירוש ייכלל בחוק.

א. כץ:
אני מציע להוסיף גם "סרטונים". הכוונה לסרטים קצרים של 10 דקות שמשתמשים בהם בעיקר בבתי-ספר.

מר סבט:
אין לנו התנגדות. ההגדרה של "ספרים" תהיה אפוא כדלקמן: "ספרים - לרבות כתבי-עת, עתונים, תקליטים, שיקופיות, ספרות בכתב עזורים, סרטונים, סרטי רשם-קול, סרטי חכניות טלביזיה, וכיוצא באלה".

ז. הרטון:
אני מציע להוסיף גם מיקרופילמים, שישנם היום בכל ספרייה.

ועדת החינוך והתרבות
20.11.72

אפשר להוסיף גם מיקרופילמים.

מר גולן:

המלים "וכיוצא באלה" מכסות זאת.

מר סבט:

אני קובע אפוא שהוחלט להוסיף גם מיקרופילמים.

היו"ר א. רימלט:

בהגדרה של "ספריה ציבורית" היה ויכוח אם הכוונה היא רק לספריה של רשות מקומית או גם לספריה של גוף ציבורי אחר העונה על הקריטריונים, ואני מציע לומר: ספריה ציבורית - של רשות מקומית או של מוסד אחר, הפתוחה לכל ושהוקמה לפי צו או הוכרה לפי סעיף 2.

ח. גרוסמן:

אני מציע שנדחה את הדיון על העניין הזה, משום שאנו בודקים אותו עכשיו ונציע ניסוח שאולי יספק את כל חברי הוועדה.

ד"ר סבט:

סעיף 2

בסעיף (א) אני רוצה להזכיר את הערתו של נציג מרכז השלטון המקומי הסבור שאם סעיף 5 ישאר כמות שהוא - צריך יהיה בכל שנה להתמקח ולהתדיין בכל רשות מקומית עם האוצר על חלקו של האוצר וחלקה של הרשות, והוא מציע אפוא לקבוע בסעיף זה (אם לא תתקבל הצעתו בסעיף 5 לחייב את האוצר ב-50% מכלל הוצאות הארציות של הספריות) שהדבר יהיה בהסכמת הרשות המקומית, ולא לאחר שמיעת דעתה בלבד.

היו"ר א. רימלט:

מר מליון דיבר על הדירוג של התמיכה ברשויות המקומיות, לפי חוק שירותי הכבאות. למעשה הנוהג היום הוא שאנו תומכים בספריות פחות או יותר לפי הדירוג הזה שהציע מר מליון, בגבולות של 30% עד 62%. בחדרה למשל אנו משתתפים ב-30%, ואילו במעלות-תרשיחא - ב-62%, שזה המכסימום. בדימונה אנו משתתפים ב-50%. בסעיף 2 הכוונה הייתה ששנרון עם האוצר והרשויות המקומיות על החקציב הגלובאלי. את הדירוג הנפרד נגדיר בתקנות. מכל מקום, אני מציע לדחות את הדיון בסעיף זה, ונידועץ בשר ובמנכ"ל.

מר גולן:

דבר זה דורש מוס'ם בין-מחלקתי. אני כשלעצמי שוכנעתי שהרשויות המקומיות צודקות בדרישתן זו, ויש להן בסיון.

היו"ר א. רימלט:

גם בתוך תחומה של רשות מקומית דרוש טיפול בשלב נוסף. בעיר כמו תל-אביב למשל יכול שיהיה ספריה גדולה ומפוארת בשכונה מסויימת בצפון, ואילו בדרום העיר אין כל ספריה. צריך אפוא שיהיה כוח מרכזי שיחייב את הרשות המקומית לא לשכוח גם את השכונות, וצריך למצוא לכך ביטוי בחוק.

א. רזיאל-נאור:

בדרך כלל אנו מקבלים את הדרך שהציע מר מליון. השאלה היא אם נקבע עקרונות 50% ועל יסוד זה נחלק את הדירוג בין המקומות, או שהמפתח יהיה אחר. דבר זה עוד דורש עיון. מה שנוגע לדבריה של ח' רזיאל-נאור - ע"י עצם הפיקוח שלנו וקביעת החקציבים יש לנו כוח לומר שהחקציבים הללו נועדו לפיתוח הפעילות הספרותית בכל עיר.

ד"ר סבט:

ועדה החינוך והתרבות
20.11.72

אני מבין שלא כל דבר אפשר לקבוע בחוק,
אבל הבעיה שהעלתה ח"כ רזיאל-נאור היא
בעיה רצינית.

הי"ר א. רימלט:

מר סבט:
הדוגמה הזאת דווקא מוכיחה שבאמת קשה
לקבוע מסמרות בחוק בענין השתתפות
האוצר. כשדנו בחוק היה לנו ענין החינוך. גם לגבי החינוך לא
נקבעה השתתפות האוצר במדויק, 30% או 50%, אלא הדבר ניתן לשיקול-דעת
ולהתמקחות בין הצדדים. והדוגמה של שירות הכבאות איננה רלבנטית. כי
שירות הכבאות נותן שירות, ואילו העיריה מקבלת מסים שתמורתם היא חייבת
בשירותים מסויימים, כולל בתי-ספר, ספריות וכו'. יחד עם זה, נכון
שהתמקחות בין האוצר והרשויות המקומיות יוצרת בעיה.

מה גם שהתמקחות זו איננה בין כוחות
שווים. מכל מקום, אני מציע שניתן

הי"ר א. רימלט:

שהיה למשרד לקיים התייעצות בנושא.

ח. גרוסמן:
יחד עם זה, נראה לי שאפשר בהחלט לעגן
בחוק את הצעתה של ח"כ רזיאל-נאור, אם
נאמר בסעיף 2 שהשר רשאי להורות בצו על רשות מקומית אחת להקים ספרייה
או ספריות, והוא רשאי להורות על רשויות מקומיות אחרות להקים במשותף
או להחזיק או לנהל ספרייה. כלומר, הוא רשאי לצוות על רשות מקומית אחת
לקיים מספר ספריות.

צריך בכל זאת להשאיר אילו סמכויות גם
לרשות המקומית עצמה.

הי"ר א. רימלט:

מר גולן:
אנו יזמנו הקמת ספריות בכל איזורי
הפיתוח, ורק כעת אנו מתחילים לפעול
בתחום הישובים הוותיקים, ובהם אנו שמים את הדגש במיוחד באיזורי המצוקה.

אבל איך לעשות שהקערה לא תהיך על-פיה,
שלא תבוא מועצה חדשה וחגיד שמעכשיו
משחקים אחרת?

א. רזיאל-נאור:

ג'ר מכמן:
אנו רואים את כל הספריות ברשות מקומית
מסויימת כיחידה אחת עם סניפים שונים,
ולכן אי-אפשר לדבר על "ספריות" אלא על "ספרייה".

אם כך - ההגדרה של "ספרייה" צריכה
להיות אחרת.

ח. גרוסמן:

בשעתו דיברנו על כך שמספר מסויים של
אוכלוסין במקום מסויים מהייב פתיחת
ספרייה.

א. רזיאל-נאור:

כיום אין לזה ביטוי בחוק.

מר סבט:

אם יתקבל העקרון הזה, אפשר להוסיף:
והוא הדין בשכונות או בפרברים.

א. רזיאל-נאור:

מר גולן:
כשם שאין צורך לומר שבכל בית-ספר יש
כיחוד, כך אין צורך לומר שבספרייה
עירונית יש ספרייה מרכזית עם סניפים. אלה הם דברים מקובלים בכל העולם.

ועדת החינוך והתרבות
20.11.72

לא שוכנעתי.

ח. גרוסמן:

אולי אפשר בכל זאת לכלול בסעיף 9 את
הערחה של ח"כ רוזיאל-נאור, בין התקנות

הי"ר א. רימלט:

שהשר יתקין לביצוע החוק? עכ"פ, אני מבקש לשקול זאת ולהציע לנו הצעה
לישיבה הקרובה.

(הישיבה נועלה ב-12.10)
